KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 2/1989-90 med anledning av ltl Mirjam Öbergs m.fl. hemställningsmotion till landskapsstyrelsen angående möjligheterna att inrätta en minneslund på landskapets mark på Prästö.

Landstinget har den 20 mars 1989 inbegärt kulturutskottets yttrande över nämnda motion. Utskottet har i ärendet hört antikvarien och platschefen för museibyråns platskontor i Kastelholm Betty Palamarz, vicetalmannen Jan-Erik Lindfors, kontraktsprosten Martin Lindholm och kyrkoherden Sture Mattsson. Utskottet har dessutom i samband med ärendets behandling besökt Prästö och får i anledning härav anföra följande.

I motionen sägs att alltfler människor väljer en anonym gravplats. På Åland saknas emellertid en minneslund, varför åtgärder enligt motionärerna bör vidtagas för att möjliggöra inrättandet av en minneslund. På landskapets mark på Prästö finns begravningsplatser som motionärerna anser kunde vara en lämplig plats för en minneslund.

Vanligtvis förstås med minneslund den del av en av församling anlagd begravningsplats där anhöriga kan låta utströ de avlidnas aska efter eldbegängelse. I denna motion motiveras inrättandet av en minneslund med att alltfler människor önskar få en annorlunda gravplats. Tanken med en minneslund är att erbjuda valfrihet i fråga om begravningssätt. Minneslunden är således tänkt för såväl kist- som urnbegravningar ävensom för spridning av aska efter eldbegängelse. Minneslunden skall vara öppen för alla, både troende och fritänkare.

Vid inrättandet av en minneslund aktualiseras också frågan om inrättandet av ett krematorium i anslutning till minneslunden. Utskottet hänvisar i detta avseende till kulturutskottets betänkande nr 10/1977-78 med anledning av ltm Jan-Erik Lindfors m.fl. motion (nr 61/1977-78) om en utredning av förutsättningarna för anläggande av ett krematorium på Åland. I betänkandet sägs att de hygieniska skälen för eldbegängelse är uppenbara och att några etiska eller teologiska invändningar inte finns mot eldbegängelse. Vidare sägs att de avsevärt lägre kostnaderna för gravplats och årligt underhåll, som följer med eldbegängelse, betyder väsentliga lättnader för de efterlevande samt att de ekonomiska synpunkterna på lång sikt

framträder även för samhället och kyrkan. Vidare framhålls att ett krematorium är ett allmänt intresse för hela landskapet.

Med anledning av den ovannämnda motionen tillsattes 1978 en arbetsgrupp med uppgift att utreda förutsättningarna för att inrätta ett krematorium på Åland. Beroende på att frågan ej rönt något intresse från Mariehamns församlings sida har arbetet i gruppen avstannat. Utskottet har dock noterat att det finns ett fortsatt intresse för eldbegängelse i landskapet. Enligt vad utskottet erfarit skulle det vara möjligt att inrätta ett krematorium på Åland om ungefär 50 avlidna kremerades per år, för närvarande kremeras ca 20 avlidna per år. Eftersom närmaste krematorium finns i Åbo och endast Mariehamns församling ger bidrag för transportkostnader kan intresset för eldbegängelse inte mätas utgående från dagens frekvens. I Finland finns idag sammanlagt 14 krematorier och eldbegängelsefrekvensen ligger runt 10 procent. Motsvarande siffra för England är 65 procent och för Sverige och Danmark över 50 procent. Utskottet anser att det är en angelägenhet för hela landskapet och inte enbart för någon eller några församlingar att ett krematorium inrättas på Åland.

Enligt 76 § 3 mom. landskapslagen om hälsovården (36/67) skall på begravningsplatsen eller på annan lämplig plats även finnas ett bårhus.

I motionen sägs att det på Prästö finns begravningsplatser som kunde vara en lämplig plats för en minneslund. Utskottet konstaterar att på nordvästra delen av Prästö finns den gamla grekisk-ortodoxa begravningsplatsen medan de nya grekisk-ortodoxa, evangelisk-lutherska och romersk-katolska begravningsplatserna finns på öns östra sida. Längre norrut på ön finns ytterligare en judisk och en muhammedansk begravningsplats. Av flera olika skäl borde enligt utskottets mening en minneslund inte inrättas på någon av dessa begravningsplatser. Minneslunden är ju som tidigare nämndes tänkt att vara öppen för såväl troende som fritänkare. Att då inrätta en minneslund på en invigd kristen begravningsplats skulle vara att frångå motionens syfte. Åsikten att kremering och askans spridande ger uttryck för förintelse, om ett uppgående i alltet, medan den gängse kristna jordningen uttrycker en förhoppning om kroppens uppståndelse och evigt liv har också framförts som ett argument mot inrättandet av en minneslund på en befintlig begravningsplats. Utskottet konstaterar dessutom att när förvaltningen av begravningsplatserna övertogs av landskapet avskiljdes dessa som fornminnesområde. Enligt 1 § landskapslagen om fornminnen (9/65) är fasta fornlämningar fredade såsom minnen av Ålands tidigare bebyggelse och historia och får inte utan tillstånd

utgrävas, överhöljas, ändras, skadas, borttagas eller på annat sätt rubbas. Utskottet anser med hänvisning till det ovan sagda att det inte är ändamålsenligt att förlägga en minneslund till någon av de befintliga begravningsplatserna. Utskottet har dock vid sitt besök på Prästö kunnat konstatera att det finns flera tänkbara, natursköna alternativ för inrättandet av en minneslund där.

Begravningsplats, som inte är avsedd att tillhöra evangelisk-luthersk församling samt likbränningsanstalt bör enligt 10 § Religionsfrihetslagen (FFS 267/22) inrättas med vederbörligt tillstånd. Enligt 7 § förordningen angående verkställande av religionsfrihetslagen (FFS 334/22) skall tillstånd till inrättande av begravningsplats utverkas hos undervisningsministeriet medan tillstånd till inrättande av likbränningsanstalt skall utverkas hos statsrådet. Till den förstnämnda ansökan bör bifogas utredning beträffande äganderätten till området jämte karta och kartbeskrivning, tillräckliga garantier för begravningsplatsens fortsatta underhåll samt landskapsläkarens utlåtande över områdets lämplighet till begravningsplats. Till ansökan om inrättande av likbränningsanstalt bör bifogas förutom ritningar över anstalten, utredning beträffande platsen och äganderätten till densamma, tillräckliga garantier för anstaltens fortsatta underhåll och dess lämplighet för ändamålet, ävensom reglemente för anstaltens användning.

Enligt 76 § landskapslagen om hälsovård skall vid val av begravningsplats särskilt tillses att sanitär olägenhet inte uppkommer för omgivningen. Begravningsplats skall i mån av möjlighet förläggas till mark med sandjord samt vid behov dikas eller på annat sätt torrläggas.

Anordnandet och skötseln av begravningsplatser ankommer i de allra flesta fall på någon församling. Rätten till gravsättning är dock inte beroende av att den avlidne tillhörde något visst trossamfund eller att jordfästning har ägt rum. Utskottet anser därför liksom motionärerna att den verksamhet som gäller bevgravningsplatserna och deras förvaltning samt gravsättning och kremering med fördel kan skötas av en stiftelse med exempelvis landskapsstyrelsen som huvudman.

Med hänvisning till det ovan anförda får kulturutskottet härmed vördsamt föreslå

att Landstinget hemställer hos landskapsstyrelsen om att åtgärder vidtages i syfte att möjliggöra inrättandet av en minneslund på landskapets mark på Prästö.

Mariehamn den 28 november 1989

På kulturutskottets vägnar:

Barbro Sundback
ordförande

Carina Strand
sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Sundback, viceordföranden Nordberg samt ledamöterna Fagerholm och Lindeman.